

246. Verhooging van onderwijzerswedden.

(Minister Cort van der Linden e. a.)

Staten-Generaal niet te bevorderen, zal ik thans niet verder ingaan, omdat blijkens het Eindverslag, men zich voorbehouden heeft daarop bij de behandeling van hoofdstuk V terug te komen. Ik wensch thans nog een enkele opmerking te maken naar aanleiding van bijzondere punten, die ter sprake zijn gebracht.

Vooreerst wordt gezegd, dat er kans bestaat, dat de gemeenten in het vervolg de salarissen niet zullen verhoogen. Ik geloof, dat dit een denkbeeldig gevaar is, want dit wetsontwerp is niets anders dan een provisioneele regeling.

En gelijk in de Tweede Kamer zonder tegenspraak is gezegd; er zal wel niemand zijn die meent dat een tweede provisioneele regeling voor de definitieve regeling nog eenige kans heeft om tot stand gebracht te worden.

Dit argument tegen een salarisverhooging door de gemeenten heeft dus inderdaad geen waarde.

Dan vroeg men:

„als gemeentebesturen ook na 1 October 1917 de traktementen verhoogd hebben, zelfs tot boven hetgeen de onderwijzers er nu bij zullen krijgen, of alsdan de onderwijzers behouden hetgeen de gemeenten hebben gegeven, en toch de verhooging van het Rijk krijgen.”

Mijnheer de Voorzitter! Daarop zou ik dit willen antwoorden. Het spreekt vanzelf, dat bij de latere herziening van de wedden, die nu is voorgeschreven, de gemeentebesturen met den rijksbijslag rekening zullen houden en die rijksbijslag blijft, daarin komt geen verandering na den toestand van 1 October 1917. Voor de wedden die na dien datum verhoogd zijn, kan de herziening volgens art. 4, zoo noodig, de gewenschte evenredigheid herstellen. Dit is een zaak van Gedeputeerde Staten. Maar men mag niet vergeten, dat doordat nu een rijksbijdrage wordt gegeven, het minimum van de wet inderdaad is verhoogd en dat dus bij de nieuwe regeling van de salarissen daarmee ook rekening zal moeten worden gehouden.

Het is natuurlijk — dit is ook in de Tweede Kamer gezegd en ik heb het daar niet geheel en al kunnen weerleggen — dat er bij den overgang van de eene regeling tot de andere zekere onbillijkheden kunnen ontstaan. Die onbillijkheden zijn niet door een wetswijziging of door een wetsbepaling geheel te voorkomen, omdat men daardoor zou komen in een al te groote casuïstiek. Maar ik heb reeds toegezegd, en ik meen dat dit de weg is die zal moeten worden ingeslagen, dat door ruime toepassing van art. 53 in die onbillijkheden kan worden voorzien, ook door de hulp die aan scholen zal worden gegeven krachtens de begrotingswet.

Ten slotte vreesde men, dat de bepaling van art. 4 niet bevorderlijk zou zijn aan de pacificatie. Mijnheer de Voorzitter! Ik kan dit inderdaad niet inzien, want bij de herziening van de salarisregeling die het gevolg zal zijn van art. 4 van het ontwerp, wordt ook rekening gehouden met den bijslag. Daarom kan ik niet begrijpen waarom dit met de pacificatie iets te maken heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik hiermede voorloopig de in het Eindverslag gemaakte bedenkingen voldoende heb beantwoord.

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft zoeven gezegd dat het debat over dit wetsontwerp in de Tweede Kamer gekenmerkt werd door groote heftigheid. Gelukkig is dat tot op dit oogenblik in deze Kamer niet het geval, en ik hoop dat hetgeen ik zal zeggen geen reden zal geven om gelijke heftigheid hier te doen ontstaan. Ik begin met mijn dank te betuigen aan den Minister voor de indiening van het oorspronkelijke ontwerp, dat de plaats in moest nemen van het initiatiefvoorstel. De loop, dien de zaak in de andere Kamer genomen heeft, heeft mij bedroefd. Ik kan niet ontkennen, dat het mij bitter tegengevallen is. Ik had gedacht, dat na hetgeen er gesproken is bij de behandeling van art. 192 en hetgeen van verschillende zijden na dien tijd was gehoord,

(de Waal Malefijt.)

men dan links in deze zaak van meer vredesgezindheid zou hebben blijk gegeven.

De gedraglijn door den Minister in de Tweede Kamer gevolgd, kan mij niet bekoren en ik kan die allermintst bewonderen. Zij was het tegendeel van krachtig. Ik ben echter ten slotte blij, dat ik op één punt den Minister lof kan brengen, en dat is, dat hij niet onaannemelijk verklaard heeft het amendement van den heer van der Molen, waardoor de zaak voor een aanmerkelijk deel weer in het goede spoor is teruggebracht. Ik wil er overigens thans alleen dit van zeggen, dat de Minister mijns inziens in de Tweede Kamer de waardij van zijn eigen persoon te veel heeft onderschat. Ik geloof, dat wanneer de Minister zijn geheele persoonlijkheid in de bres had gesteld voor de door hem gewenschte regeling, de zaak een ander verloop zou hebben genomen. Ik begrijp echter, dat dit oordeel dat geveld wordt na hetgeen gebeurd is, voor den Minister slechts relatieve waarde heeft.

Naar aanleiding van hetgeen de Minister zoeven in het midden heeft gebracht, zou ik nog enkele opmerkingen willen maken.

De opmerking in het Eindverslag over de vraag of de onderwijzers wier traktementen door de gemeentebesturen na 1 October 1917 zijn verbeterd, ook de verhooging krijgen, is door Zijn Excellentie wel wat licht opgenomen. Zulke gevallen zullen zich veel voordoen. In den laatsten tijd zijn door Gedeputeerde Staten van verschillende provincies aanschrijvingen gericht tot de gemeentebesturen om de traktementen te verhoogen. Verschillende gemeentebesturen zijn daartoe dadelijk overgegaan. Is het nu niet zonderling, dat in die gemeenten, waar de traktementen zoo hoog zijn geworden als naar billijkheid ook maar eenigszins geëischt kan worden, wordt gehandeld alsof de traktementen nu — stonden op het peil dat zij 1 October 1917 hadden bereikt? Wanneer het traktement op 1 October 1917 genoten, daartoe aanleiding geeft, zullen ook die onderwijzers de verhooging krijgen, niet allen over 1917 — dat zou heel billijk zijn — maar ook over 1918. De Minister zegt wel, dat kan terechtgebracht worden bij de verplichte herziening, die in art. 4 van het wetsontwerp is voorgeschreven, maar ik zou toch willen opmerken, dat het heel moeilijk gaat om traktementen, die eenmaal verhoogd zijn, weer naar beneden te brengen. Ik denk dat er niet veel colleges van Gedeputeerde Staten in ons land zullen zijn te vinden, die daaraan goedkeuring zouden hechten en het is heel waarschijnlijk, dat van zoodanige verlaging geen sprake zal zijn.

Wat voorts het voorschrift van art. 4 aangaat, dat de jaarwedden van de hoofden en van de onderwijzers aan de openbare lagere scholen vóór 1 Januari 1919 door de gemeenteraden opnieuw moeten worden geregeld, vrees ik dat, hoewel de Minister dat niet wil en niet verwacht, de schoolstrijd bij de gemeentebesturen daardoor opnieuw zal ontbranden. Het kan natuurlijk niet anders of die nieuwe regeling moet uitloopen op verhooging, en deze wordt dan alleen gegeven aan de openbare onderwijzers. Krachtens art. 3 van de Lageronderwijswet kan zij nimmer worden toegekend aan de onderwijzers bij het bijzonder onderwijs werkzaam. Men zal daardoor het verschil in salariering opnieuw accentueeren en allermint krijgen de pacificatie, die de Minister zoo graag zou zien intreden en waarnaar hij menigmaal heeft blijk gegeven ernstig te streven.

Ik voor mij zie thans maar één middel om verscherping van den schoolstrijd te voorkomen en dat is de aanneming van het initiatiefvoorstel van den heer de Savornin Lohman nog in den loop van dit zittingjaar. Wordt dit ontwerp wet, dan vervalt mijn bezwaar geheel. Maar..... de aanneming van dit voorstel is op dit oogenblik nog niet geheel zeker.

Er zijn nog enkele dingen van practischen aard, die niet in de afdelingen zijn besproken, ook al, omdat het wetsontwerp in zijn tegenwoordige gedaante ons nog maar kort geleden heeft bereikt. Men heeft mij de vraag gesteld hoe het

12de VERGADERING. — 22 FEBRUARI 1918.

246. Verhooring van onderwijzerswedden.

(de Waal Malefijt e. a.)

nu zou gaan aan een school, waar geen bepaalde salarisregeling bestaat, maar waar voor elken nieuwen onderwijzer een salaris wordt vastgesteld. Ik heb toen als mijn opinie uitgesproken, ik meende die uit het wetsontwerp te kunnen distilleeren, dat dan als grondslag moet gelden het salaris, dat 1 October 1917, zij het door een ander dan den tegenwoordigen titularis, werd genoten. Ik weet niet of de Minister dat gevoelen ook is toegedaan.

Dan is er nog de vraag hoe het moet gaan, wanneer een onderwijzer wisselende inkomsten heeft, b.v. doordat hij een gedeelte van de huur van een land krijgt of een deel van de productie van de schapenteelt. Dergelijke gevallen, die op het platteland, naar ik vernam, voorkomen, zouden tot moeilijkheden kunnen aanleiding geven. Ik ben wel eenigszins bevreemd, dat de Minister op het oogenblik niet dadelijk zal kunnen zeggen hoe het daar zal moeten gaan, doch ik meende het toch ter sprake te mogen brengen.

Ten slotte nog een bezwaar, waarop ik eenigen nadruk moet leggen. De Minister heeft nu weer opnieuw de aandacht gevestigd op art. 53 van de Lager-onderwijswet. In dat artikel lezen wij het volgende:

„Indien Wij, Gedeputeerde Staten gehoord, oordeelen dat eene gemeente, door de uitgaven tot eene behoorlijke inrichting van haar lager onderwijs vereischt, in verhouding tot hare middelen en andere uitgaven onbillijk zou worden bezwaard, kan haar uit 's Rijks kas tijdelijk subsidie verleend worden.”

Daar wordt dus in uitzicht gesteld, dat gemeentebesturen die door een verhooging van de jaarwedden van de onderwijzers moeilijkheden zouden ondervinden in de financiën, uit 's Rijks kas daarvoor schadeloos zullen worden gesteld.

Nu meen ik, dat een herinnering aan dat artikel in de gegeven omstandigheden niet zal bijdragen tot de pacificatie. Wanneer men aan die gemeentebesturen, die het verschil in salarisregeling bij het openbaar en het bijzonder onderwijs groter maken, uit 's Rijks kas daartoe geld geeft, dan is dat vrijwel het omgekeerde van pacificatie.

Ik kan niet nalaten, daarop met eenigen nadruk te wijzen, en ik spreek de hoop uit, dat de Minister in dergelijke gevallen voorzichtig te werk zal gaan en niet zal toelaten, dat dit artikel, naar aanleiding van hetgeen Zijn Excellentie daaromtrent in het midden heeft gebracht, in sommige gemeenten zal worden gebruikt, om door verhooging van de traktementen bij het openbaar onderwijs in de verhouding tusschen dat onderwijs en de bijzondere scholen, in het nadeel van laatstgenoemde inrichtingen, wijziging te brengen.

De heer Cort van der Linden, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft nog op twee punten gewezen, vooreerst op de moeilijkheid, die er kan bestaan, wanneer de salarissen na 1 October 1917 zijn verhoogd. De geachte afgevaardigde heeft daar blijkbaar het geval voor oogen gehad, dat van twee gelijksoortige gemeenten de een, die gewillig was, het salaris heeft verhoogd vóór 1 October 1917, en de ander, die niet gewillig was, het salaris heeft verhoogd na 1 October 1917.

Daarin ligt inderdaad een onbillijkheid, maar ik heb gemeend, dat daaraan kan worden te gemoet gekomen door de voorgestelde salarisregeling.

Nu zegt echter de geachte afgevaardigde: Dat zal niet helpen, want er zal wel geen college van Gedeputeerde Staten zijn te vinden, dat in deze omstandigheden zal komen tot verlaging, en dat zou eigenlijk het eenige middel zijn, om den toestand weder gelijk te maken.

Dat ben ik met den geachten afgevaardigde eens; wettelijk zijn Gedeputeerde Staten wel bevoegd, tot die verlaging over te gaan, maar practisch is zulks in de tegenwoordige omstandigheden niet wel denkbaar.

Maar er is een andere uitweg, n.l. deze, dat de gemeente, die te weinig zou krijgen, wordt verhoogd en gebracht op hetzelfde peil waarop de andere gemeente stond. Nu de wet

(Minister Cort van der Linden e. a.)

een hooger minimum aanneemt, geloof ik, dat daartoe alle aanleiding bestaat. Op die wijze zou de evenredigheid tusschen de gemeenten weer zijn hersteld.

Ik ontmoet hierbij te gelijker tijd de laatste opmerking van den geachten afgevaardigde.

Ik heb gezegd, dat er altijd moeilijkheden zullen blijven; bij iedere verandering van recht blijven er onbillijkheden bestaan. Maar daarin kan hier gedeeltelijk worden voorzien door een ruime toepassing van art. 53. De geachte afgevaardigde meent echter, dat zulks niet tot pacificatie zal leiden, omdat op die wijze de Staat zich weer zal mengen in de salarisverhoging, die alleen geldt voor de openbare onderwijzers. Tot zekere hoogte kan ik dat niet ontkennen, maar ik moet er op wijzen, dat het alleen geldt voor den overgangstoestand.

Verder moet ik er de aandacht op vestigen, dat dergelijke onbillijkheden zich ook zullen kunnen voordoen bij het bijzonder onderwijs en dat dan het eenige middel zal zijn niet toepassing van art. 53, omdat dit uitsluitend slaat op het openbaar onderwijs, doch dat dan ook geholpen kan worden door een post op de begrooting van Binnenlandsche Zaken. Ik geloof in elk geval, dat de billijkheid zou medebrengen, dat ook op die wijze, wanneer er moeilijkheden komen uit den overgangstoestand, de bijzondere scholen zouden worden geholpen.

De geachte afgevaardigde heeft ook gezegd: de verplichte herziening, welke nu wordt voorgeschreven, zal den schoolstrijd weder in de gemeenten brengen.

Ik kan niet beweren, dat het niet mogelijk is, dat er gemeentebesturen zullen zijn die zich tegen een verhoging zullen verzetten en dat daardoor zich min of meer een schoolstrijd in de gemeenten zal openbaren. Dit is inderdaad niet te voorkomen, maar het komt mij toch voor, dat waar dit alles niet anders heeft dan een zeer tijdelijk karakter, die schoolstrijd in de gemeente toch zeker geen grooten omvang zal nemen, vooral niet nu bij deze regeling en openbaar en bijzonder onderwijs zijn geholpen en dat beiden, en de openbare onderwijzers en de bijzondere onderwijzers, zich ten slotte met deze regeling voldaan hebben verklaard.

Er komt bij, dat juist met het oog op andere moeilijkheden waarop de geachte afgevaardigde heeft gewezen, een herziening van de salarisregeling per slot van rekening onmisbaar zal zijn.

Nu heeft de geachte afgevaardigde nog twee punten ter sprake gebracht, die niet in het Eindverslag zijn genoemd. Hij heeft gevraagd, hoe gehandeld zal worden met scholen, waar geen salarisregeling bestaat, en hoe gehandeld zal worden ten aanzien van onderwijzers met wisselende inkomsten, zooals men op het platteland aantreft.

De geachte afgevaardigde houde mij ten goede, dat ik hem daaromtrent op dit oogenblik geen antwoord kan geven. De zaak is voor mij betrekkelijk nieuw; ik wist inderdaad niet, dat dergelijke scholen bestonden, en ik wist ook niet van die onderwijzers met wisselende inkomsten.

Het komt mij voor dat men, hoe die regeling dan ook zal moeten plaats hebben, in de practijk altijd de meest milde toepassing van de wet zal moeten bevorderen.

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den heer Minister voor zijn toezegging in verband met de eventuele toepassing van artikel 53 Lager-Ofonderwijswet.

Nu nog slechts een korte opmerking over de bepaling van artikel 3 van het wetsontwerp, welke ik straks ter sprake heb gebracht.

Ik heb zoo even er van gesproken, dat er gemeentebesturen zijn, die na 1 October 1917 de traktementen aanzienlijk hebben verhoogd en dat dan toch de onderwijzers de verhoging van artikel 2 voortaan zullen genieten, juist alsof de traktementen nog stonden op de hoogte van 1 October 1917. Dit wensch ik nog even nader toe te lichten, omdat dit, naar het mij voorkomt, een zeer zwak punt in dit wetsontwerp is.

Ik zal een concreet voorbeeld nemen. In art. 26, 2°, litt. e,